

(Pero Menino) i fins a mj. S. XVI encara Ferreira de Vasconcelos i João de Barros mantenen *leixar*. En conjunt un quadro històric molt menys semblant al castellà que al català, i fins més renitent que el nostre. —⁴ Potser també *adassare* en el de Trullas (Ss. XII-XIII); M-Lübke, *Wien. Sitzber.* CXLV, vol. 5, 64; MLWagner, *VRom.* v, 135. —⁵ I qui podria pensar en ultracorreció quan no hi ha una tendència fonètica en el tipus *dautia* > *lautia* sinó escassos fets isolats, excepcionals, i provocats o ajudats per etimologies populars (*lingere*, *lautus-lanare*). —⁶ Schürr, *RF* LIII, 27ss. pensa en infl. del verb ar. *dāgan* però aquest vol dir 'romandre'; Nicholson, *RFE* XIX, 279, en DECESSARE [1]; una doctoranda anglo-s. xona, suggereix dissimilació de *los lexa* en *los dexa*. Estirar pels cabells suposar un fenomen sense exemple, amb un dissimilador ultrafeble com és per excel·lència un pronom enclític i contra les lleis de la dissimilació. —⁷ Cf. Rohlf, *It. Gr.* I, 273, n. 2; *TopHesp.* II, 67. «Pass», err. tip. per «lass» en el REW, com assenyala Spitzer (15, n. 1). —⁸ També és en frases imperatives d'aquesta mena, com *deixa-te de xerrar* que en el Migdia del Princ. es passà a *deix-te de* i així acabà per crear-se una innovació de tot el verb, *deix*, *deixim*, i a l'últim fins infinitiu *deixir*. Verdaguer recollí una cançó piadosa a Vic, enviada a MilàF per al *Romllo*: «això 's cosa certa / qu'havem de morí / tot lo que tenim deixarem assí», però MilàF ja en tenia una versió de més a Migdia que deia «tot lo que tenim havem de *deixi*» (30.4, cf. l'estudi de Pujol-Pu., p. 17, sobre l'exemplar pòstum de MilàF). I oportunament col·loca en aquest capítol Spitzer la forma abreujada *lai* per *lais* del francès antic, que acaba per donar tota una conjugació innovada *laiier*. En el fons, amb resultats diferents, tot això s'ha de posar en un mateix sac. I la debilitació excepcional de *deixar* en la pron. *dixar*, que és de quasi tot el cat. occid., i de tants parlars orientals, valencians, rossellonesos, gascons i aragonesos: *dišēsān* a Ralleu de Conflent; «yé pena *dixà* que se acabe», «per qué hen de *dixà* que se muerge» a Benasc (1965). Generalment llavors es manté la *é* en les formes rizotòniques: «no 'm *dēsen* ballar», Benasc; *dixareu*, *dixam*, però *jo deix*, *els deixen*, a Menorca (Ferrer Guinart, *Rond. Men.*, 217); aranès *dišá* però present *dēši*; però en part es propaga fins al present: *no se'n diša*, a Canet lo Roig (1961). —⁹ Per un cas estupend de miopia lingüística, *AlcM* troba un misteri insoluble en l'etimologia d'aquest *lleixa* (i arriba a pensar en unes etimologies germànica o castellana, absolutament indefensables en l'aspecte fonètic i en tots); suposo que a hores d'ara s'han informat de l'evident etimologia gallego-portuguesa del cast. *laja* 'llosa', mot sense cap lligam amb aquest. —¹⁰ Però ja havia d'usar-se abans del S. XVI puix que del català és manlevada la forma castellana *relej* [1580] o *releje*, *DCEC* II, 119a7. —¹¹ A Conca de Tremp usant un f., dissimilen la palatal en *feléjisa*:

«a l'espluga de la Jaja s'hi ha de passar per una r. de mal terreno» (Rivert, 1957); *relleixa* Gandesa (*AlcM*). Amb un altre sign., val. *relaix*, MGadea, *T. del Xè* I; «-ix, -ixos, chismes, habladurías», MGadea, *Dicc.*, que en aranès ha donat *arrelai*, Roergue *reláys* «accent, maniere de prononcer» (Vayssier); si bé la *á* valenciana i aranesa semblen indicar un manlleu trobadoresc, altrament en francès antic *a grant relais* significà 'molt a poc a poc', en el *Mistère d'Adam* (*ZRPh.* LII, 1932, 39). —¹² També ha arribat l'ús d'aqueix compost fins a l'Alt Aragó, *lexiprén*, avui acastellanat a Ansó com a *leçiprén*, però amb un sentit aplicat a les labors de punt: «un punto que se coge arriba y otro abajo»; a una dona (no sé si «casada», o sigui abarraganada, o bé promesa) li cantaven aqueixa cobla verdelosa: «al cabo d'os nueve meses / has aprendido a coger, / y no has aprendido a fer / *lechiprén*, <ni> cinco y treses» (1966). —¹³ *Lacsatina* com a nom d'una medecina, mal llegit per *lacsativa* en un doc. del S. XIV pel *DAG*.

DEIXATAR, 'fer que un sòlid es disgregui i mescli amb un líquid', antigament *eixatar*, que és encara la forma més usada a València i Mallorca (amb variants com *aixetar*): del ll. EXAPTARE, que degué pendre el sentit de 'deslligar', com a negatiu de APTUS 'lligat' i APTARE 'aplicar (un lligam), adaptar', cf. el cast. *atar* 'lligar, fermar' i el cast. antiq. *desatar*, que té precisament el sentit de 'deixatar, diluir'. □ 1.ª doc.: *exetar* i *axetar* Ss. XIV-XV; *exetar*, 1466; *axetar*, 1575; *deixatar*, 1803, Belv.

En el *Llibre de Cuina* atribuït a Sent Soví: «Si vols fer bruga, pren la dita bruga, e ralla-la, e pica-la fort, e puix, *exeta-la* ab bon vinagre», més avall: «allà hon la picaràs, *axeta-lan*», més avall encara: «ages formatge --- com serà ben picat, destempra-ho ab aygua tebea e, com *axetaràs*, no mens lo boix entorn, com en continent se deslligiria <lleg. *desligaria*?>, mas tant solament picant».¹ La Manescalía p. p. el P. Batllori: «picha fulles e *axeta-le* <s> amb lo vinagre, e col[ ] a ho»;² en el *Receptari* valencià de Micer Joan: «Recepta pera guarir un petit cavall --- sia piquada de bona mostalla e sia *exetada* ab de bon e fin vy agre, tro sia a fur de engüent» (any 1466, *BABL* VII, 431).

En el capítol «DE CUYNAR: trencar les avellanes --- picar en lo morter --- *axetar* alguna cosa ab caldo: subigere, diluere aliquid iure; pelar les ametlles ---», OPou (*TbPu.*, 225); del *TbPu.* ho prengué Sanelo: «*axetar*: desliar algo con caldo» (II, f.º 3v2); Lamarca: «*eixetar*: desatar», i també «*eixetar*: desatar algo en cosa líquida, como un ajo, etc.»; també el *dicc.* de MGadea i el de Llombart, que ho dóna com a antiquat, i afegeix que també es pot aplicar a la salsa. Si realment està antiquat no serà a tot el País, car almenys el substantiu femení en *-ada* es continua usant a Monòver: «es alls pa la *exetá* no se li tallaven may, y pa les coquetes de oli a la pala, tenia gràcia» (*Canyissaes*, 121).

En el Principat és general, o quasi, *deixatar*, pron.